

ORDNA & VÅRDA

Nr 1. 2019

MEDLEMSTIDNING FÖRENINGSSARKIVEN I STOCKHOLMS LÄN

Kallelse till FSL:s årsmöte 2019

NÄR: 27 mars 2019, kl 15.30 registrering.

VAR: Stockholms stadsarkiv, sal ASPLUND

HUR: anmälan sker till kansliet, på e-postadress
info@foreningsarkiven.a.se

OSA senast måndag den 11 mars

Vänligen uppge namn, om du är ombud eller observatör och
föreningstillhörighet.

Motioner ska vara styrelsen tillhanda senast 27 februari 2019.

Program – kommer att presenteras senare.

I år kommer årsmöteshandlingarna att läggas upp på
FSL:s hemsida för hämtning/nedladdning av medlem själv.

Varmt välkomna!

Önskar FSL:s styrelse

Sju våningar arkivfynd
under ytan

Några efterord om Stockholms ölkaféer

De gamla ölkaféerna i Stockholm - historia sedan 1980-talet - kan tyckas vara en udda sak. Men för den som har sett dem omkring sig känns de ändå som en form av kulturarv, speciellt i Stockholm. Med sin murriga och ibland stökiga miljö fick de också en social funktion i relation till sina kunder. Och att flertalet ägare var kvinnor gjorde dem samtidigt till en arena för kvinnligt småföretagande. Man kan tycka att de trots allt förtjänar en liten presentation, som nyligen på Stadsarkivet gavs som en "Tisdagsföreläsning".

Småfolkets krogar med brännvin och stekt saltströmming fanns redan i slutet av 1800-talet. Men det är på tidiga 20-talet som storhetstiden börjar som följd av tidens nya alkoholrestriktioner med mot-

NORMA kom till på 20-talet. Men de kaféerna, som skulle markera mer av folkhemmets skötsamhet och mindre av alkohol, blev inte så många. Färre än 10 % av hela antalet.

Och så var det mannen som aldrig behövde vaddering för att han hade så högt uppdragna axlar. Han hade varit korkupdragare på ölkafé.

bok, systembolag, förbud mot starköl och annan reglering. Ölkaféerna får nu sitt eget regelverk, som medger servering av den alkoholsvagare pilsnern (på nivå med dagens "fria" försäljning i butikerna) utan mattvång till skillnad från krogarna i övrigt. De flesta har en enkel matmeny i alla fall, men tvånget finns inte. Öppet från bittida till sent. Och den tjocka "stockholmsflaskan" med kork är herre på täppan fram till kapsylens genomslag i slutet av 30-talet.

Framför allt i Stockholm blev ölkaféerna ett typiskt inslag med omkring 375 som mest runt 1940 - därav bara något dussin utanför tullarna. Stockholm var generösare med att tillåta dessa privata ölkaféer än andra större städer, där man satsade mer på färre och kommunala alternativ. I Göteborg fanns t.ex. bara ett trettiotal. Även i Stockholm gnagde en viss oro, och den kommunala kafékedjan

Var hittar man då källorna? I myndighetsarkiven förstås som överståt-

hållarämbetet, stadens myndigheter och polisen. Ällt på stadsarkivet. Men också i Stockholms kaféidkareförening, bildad 1894 och med arkivet numera hos Cfn (Centrum för näringslivshistoria) i Ulvsunda. Föreningen har från 1930 faktiskt sin egen branschtidning.

Men framför allt som det materiella resultatet av en oro hos stadens politiker, här som så ofta annars nedlagd i utredningar. Den första

LITTERATUR

För den som är särskilt intresserad finns i varje fall någon litteratur. Bara ett par exempel nedan.

- Bengt Järbe, Krogarnas Stockholm (1973)
- Pia Maria Hallberg-Carl Heideken, Ölkaféer i Stockholm (SSM, Stadsvandringar 5, 1982)
- Mats Franzén, Stockholm - ölkaféet och det folkliga drickandet (Arkiv för studier i arbetarrörelsens historia 43-44, 1989)

1930 och den andra tio år senare. Man inventerar alla kaféerna och kollar hur de sköts. Men konsekvenserna blir få med undantag av några småsaker som att man inte får ha gardiner för fönstren - så att polispatrullerna ska få bättre insyn. I grunden låter man kaféerna vara ifred och menar att konkurrensen löser problemen och att nya regler ändå inte kan kontrolleras. Modernt sätt att tänka får man väl säga. Men framför allt finns två volymer av utredningsmaterial att ösa information ur.

Mot slutet av 50-talet börjar utförsbacken. Motboken försvinner 1955. Starkölen kan köpas igen men inte serveras i ölkaféerna. Och deras trista lokaler ligger mindre och mindre i den nya tiden, även om föreningen försöker sig på en del fasadmålning. Man river hus i staden och det blir lokalbrist. Men än värre kundbrist, när folk flyttar ut i förorterna och industri- och hamnarbetsplatser försvinner. Sedan får man visserligen servera mellanöl en tid, men när den försvinner får man gå ner till svagare öl igen.

Då om inte förr tar det slut. 1980 finns åtta ölkaféer kvar, som stads-museet inventerar och avbildar som spillror från ett nära förflutet. Där ibland Tjoget vid Långholmsgatan,

StorStockholms Genealogiska Förening

StorStockholms Genealogiska Förening (SSGF) började sin bana som "underavdelning" till den rikstäckande Genealogiska Föreningen, men 1983 bröt sig föreningen loss från moderskeppet och bildade en egen, självständig förening.

SSGF är en ideell förening, har sitt säte och sin styrelse i Stockholm, och de flesta medlemmarna är också hemmahörande i Stockholms län. Därmed inte sagt att föreningens intresse är helt och hållet inriktat på Stockholm! De flesta medlemmar i föreningen har anorna spridda på alla möjliga håll.

Förutom att öka intresset för släktforskning och att stå sina medlemmar bi med råd och dåd i forskningen, verkar SSGF också för att knyta kontakter mellan släktforskare. Detta sker bland annat vid de många träffar som föreningen ordnar, dels på Stockholms stadsarkiv där föreningen hjälper släktforskare varje torsdag.

SSGF ordnar regelbundet temakvällar, forskarkvällar, studiebesök och anbytarträffar för sina medlemmar. Dessutom syns vi på evenemang som de årligen återkommande *Släktforskardagarna* i slutet av augusti, *Släktforskningens Dag* i januari och *Bokbord Stockholm, Arkivens dag, Kulturnatt* m.m.

Föreningen ger ut medlemsbladet "AnRopet" som kommer med minst fyra nummer per år och innehåller släkthistoriska artiklar, tips om digitala och analoga källor för släktforskare, nyheter från

släktforskarbranschen, och, inte minst, en utförlig förteckning på artiklar om släkt- och hembygdshistoria med släktnamn uppräknade, ur de flesta släktforskartidskrifter som ges ut i Sverige och våra naboländer! 'Pressgrannar' heter detta högentressanta avsnitt, och det finns med i alla nummer av AnRopet, utom renodlade temanummer. Här kan släktforskaren med anor runtom i landet enkelt hålla koll på om någon lokal släktforskartidskrift tryckt en artikel som behandlar just den egna släkten!

Både medlemmar och ickemedlemmar kan få SSGF:s digitala nyhetsbrev i e-posten. Det är gratis och innehåller tips om SSGF:s evenemang och ibland allmänna nyheter från släktforskarbranschen.

SSGF har genom åren tagit fram några egna produkter som säljs vid evenemang och liknande tillfällen. Ett exempel är cd:n "Allmänna barnhuset" som är ett register över barnhusbarn i Stockholm åren 1713-

Visning av ATA (antikvariska-topografiska-arkivet), på bild syns fr v Stefan Gottfridsson, Barbro Nordlöf och Helena Nordbäck
Foto: Chris Henning

1900. Medlemmar får köpa produkterna till reducerat pris.

Välkommen till StorStockholms Genealogiska Förening!

Helena Nordbäck

FAKTA

Den som vill veta mer hittar information på vår hemsida:

www.ssgf.org

Medlemsavgiften är 140:-/kalenderår, familjemedlem på samma adress betalar endast 70:-

Plusgiro: 35 82 69-9

Forts. fr. sid. 2

Uven vid Hornsgatan och Tranan vid Odenplan. Post festum gör man en utställning 1994. Premiärpublik nu är framför allt etnologerna, som

vill studera den sociala miljön.

Dagens pubkultur har i grunden inte så mycket gemensamt med de gamla ölkaféerna, men om inte

annat har vi ju kvar tidens "pilsnerfilmer". Söderkåkar från 1932 brukar anser som den första.

Leif Gidlöf

Ny styrelseledamot

Kent Zetterberg, professor emeritus i historia, tidigare I:e arkivarie vid Riksarkivet.

Idag är jag professor emeritus i historia vid Försvarshögskolan, med en lång akademisk bana: fil dr 1975 (SU) med avhandlingen *Liberalism i kris. Folkpartiet 1939–1945* (projektet *Sverige under andra världskriget*), docent 1983, professor 1998 (Umeå), och professor 2000 vid Försvarshögskolan (FHS), i modern politisk historia, särskilt säkerhetspolitik. Vid FHS verkade jag åren 1990- 2015 vid Militärhistoriska avdelningen och Strategiska institutionen. Vid FHS har jag lett två stora forskningsprojekt, *Sveriges försvar och säkerhet* (SFS) 1990- 2003, och *Försvaret och det kalla kriget*, (FoKK) sedan 2003, där vi har publicerat 55 böcker. Jag är ledamot av Kungliga Krigsvetenskapsakademien och av Kungliga Örlogsmannasällskapet.

Jag var verksam som arkivarie/ I:e arkivarie vid Riksarkivet åren 1979-1990, bl a vid I:a sektionen

(regeringens arkiv) och skrev den första delen i RA bestandsöversikt, som gällde Statliga kommissioner och kommittéer sedan 1600-talet. Vidare var jag UP-arkivarie (publicering, seminarier, visningar, utställningar) och sedan på Enskilda arkiv, bl a som chef för Sveriges pressarkiv 1985-90. På Riksarkivet lärde jag känna de enskilda arkiven väl, inte minst förenings- och folkrörelsearkiven.

Jag har alltid haft ett stort intresse för arkiven och har sökt föra ut vikten av att till fullo använda arkiven, statliga och enskilda, i alla typer av forskning.

I styrelsen för FSL vill jag verka för att Föreningsarkiven kan tackla framtidens utmaningar med digitaliseringen och ett nytt medielandskap där de traditionella handlingstyperna förändras, liksom efterfrågan. Arkivbildning och arkivteori är centralt. Samtidigt vill jag gärna föra ut föreningsarkivens stora historiska betydelse och peka på de rika bestånd vi har i Sverige, inte minst i Stockholms län. Det är en viktig uppgift att säkra dessa för framtiden. Arkiven är våra djupaste rötter till det förgångna, våra minnen, men också i hög grad framtidens dokumentation.

Kent Zetterberg

FEBRUARI

Inga kurser.

MARS

7 Fortsättningskurs, kl 17-20, Stockholms stadsarkiv, sal Asp-lund

27 ÅRSMÖTE Stockholms stadsarkiv, sal Asp-lund, kl 15.30

APRIL

4 Digitala bilder, kl 17-20, Stockholms stadsarkiv, sal Asp-lund

11 Fotokurs – analoga bilder, kl 17-20, Stockholms stadsarkiv, sal Hyllan

Anmälan till kurs sker via hemsidan: fslarkiv.se

Ordna & Vårda ges ut av Föreningsarkiven i Stockholms län, FSL
Org.nr 802400-1391 **Postadress** c/o Stockholms stadsarkiv, Box 22063, 104 22 Stockholm **Besöksadress** Kungsklippan 6. Tel 08-508 283 42
Hemsida www.fslarkiv.se **E-post** info@foreningsarkiven.a.se
Ansvarig utgivare Monica Frumerie
Redaktionen för Ordna & Vårda **Text & Foto** Emelie Geuken
Layout Hasse FotoSättare **Tryck** Adegraf AB
Manusstopp Ordna & Vårda nr 2.2019 - 19 april 2019

